

8. Spasibov D.V. (2017). Innovatsiini elektronni servisy nadannia administrativnykh posluh [Innovative Electronic Administrative Services]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*. № 1 (26). S. 197–202.
9. Tymchenko M. (2022). Rozvytok servisu "Diia" v umovakh viiny. Novi mozhlyvosti publichnogo upravlinnia [Development of the "Diia" Service in the Conditions of War. New Opportunities for Public Administration]. *Publichne upravlinnia ta rehionalnyi rozvytok*. № 17. S. 834–866.
10. Rocha J.A.O., Zavale G.J.B. (2021). Innovation and Change in Public Administration. *Open Journal of Social Sciences*. № 6 (9). P. 285–297.
11. De Vries H., Bekkers V., Tummers L. (2016). Innovation in the Public Sector: A Systematic Review and Future Research Agenda. *Public Administration*. № 94 (1). P. 146–166.
12. Cinar E. (2021). Public Sector Innovation. *Innovation Management and New Product Development*, edited by Trott, P., London: Pearson, 7th ed. P. 80–96.
13. Cinar E., Simms C., Trott P., Demircioglu M.A. (2022). Public sector innovation in context: A comparative study of innovation types. *Public Management Review*. P. 1–29. DOI: 10.1080/14719037.2022.2080860.
14. Lamovšek N. (2023). Analysis of Research on Artificial Intelligence in Public Administration. *Central European Public Administration Review*. № 21 (2). P. 77–96.
15. Kruhlov V., Latynin M., Horban A., Petrov A. (2020). Public-private partnership in cybersecurity. *CEUR Workshop Proceedings*. № 2654. P. 619–628.

Надійшла (received) 24.09.2023

Відомості про авторів / About the Authors

Круглов Віталій Вікторович (Kruhlov Vitalii) – Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри соціології і публічного управління, Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7228-8635>;

Терещенко Діна Акрямівна (Tereshchenko Dina) – Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри соціології і публічного управління, Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0633-0097>

УДК 351:504

doi: 10.20998/2227-6890.2023.2.14

О.В.МИХАЙЛОВСЬКА

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ: БЕЗПЕКОВА СКЛАДОВА

У статті досліджено питання взаємозв'язку державної політики, екологічної сфери та безпеки. Було визначено, що основна проблема полягає у виробленні та ефективному впровадженні державної екологічної політики, яка б забезпечувала сталий розвиток та екологічну безпеку, враховуючи сучасні екологічні виклики. В статті наголошується, що екологічна політика може бути інтегрована у різні сфери суспільного життя (економіку, соціальну політику, сферу освіти та здоров'я). Підтверджено, що питання державної політики в екологічній сфері потребують розробки комплексного підходу, що включатиме законодавче регулювання, науково-дослідну діяльність, освіту та залучення громадськості. Досліджено зв'язки між державною політикою в екологічній сфері та безпекою (зв'язок зі здоров'ям та добробут населення; ризики екологічного забруднення повітря, води та ґрунту; вплив екологічної політики на енергетичну безпеку) важливим фактором, що сприяє соціальній стабільності, посилює довіру до влади та підвищує громадську свідомість щодо екологічних питань визнано активну участь громадськості у формуванні та реалізації екологічної політики. Схарактеризовано законодавче поле щодо екологічної політики та перераховано першопричини екологічних проблем в Україні. Описано екологічні ризики, що пов'язані з веденням військових дій. Наведено дані з офіційного ресурсу Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України «ЕкоЗагроза» щодо та вплив на довкілля. Визначено роль роботи із залучення громадськості та освітніх кампаній, спрямованих на підвищення свідомості громадян щодо екологічних проблем та необхідності їх вирішення. Розкрито важливість глобальних екологічних викликів та їх впливу на здоров'я людини, економіку та стабільність суспільства. Наголошено на необхідності формування інтегрованого підходу до екологічно зумовлених захворювань в контексті безпеки. Підкреслено необхідність залучення широкого кола стейкхолдерів, включаючи урядові установи, наукову спільноту, бізнес-сектор та громадянське суспільство. Представлено напрями підвищення ефективності державної політики в екологічній сфері та наведено їх характеристики.

Ключові слова: державна політика, екологічна сфера, екологічна безпека, громадська свідомість, екологічні ризики, екологічні виклики, охорона довкілля.

О. V. MYKHAILOVSKA

STATE POLICY IN THE ENVIRONMENTAL SPHERE: A SAFE COMPONENT

The article examines the relationship between state policy, the environmental sphere, and security. It was determined that the main problem is the development and effective implementation of the state environmental policy, which would ensure sustainable development and environmental safety, taking into account modern environmental challenges. It is emphasized that environmental policy can be integrated into various spheres of social life (economy, social policy, education and health). It has been confirmed that issues of state policy in the environmental sphere require the development of an integrated approach, which will include legislative regulation, scientific and research

activities, education and public involvement. The connections between the state policy in the environmental sphere and security (connection with the health and well-being of the population; risks of environmental pollution of air, water and soil; the impact of environmental policy on energy security) have been studied as an important factor that contributes to social stability, strengthens trust to the authorities and raises public awareness of environmental issues, the active participation of the public in the formation and implementation of environmental policy is recognized. The legislative field regarding environmental policy is characterized and the root causes of environmental problems in Ukraine are listed. Environmental risks associated with the conduct of military operations are described. Data from the official resource of the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine "EkoZagroza" regarding and impact on the environment are given. The role of public involvement work and educational campaigns aimed at raising citizens' awareness of environmental problems and the need to solve them has been defined. The importance of global environmental challenges and their impact on human health, the economy and the stability of society is revealed. The need to form an integrated approach to environmentally caused diseases in the context of safety is emphasized. The need to involve a wide range of stakeholders, including government institutions, the scientific community, the business sector and civil society, is emphasized. Directions for increasing the effectiveness of state policy in the environmental sphere are presented and their characteristics are given.

Key words: state policy, ecological sphere, ecological safety, public consciousness, ecological risks, ecological challenges, environment protection.

Постановка проблеми. У сучасному світі великого значення набувають питання екологічної безпеки, які стають все більш актуальними через зростаючий антропогенний вплив на довкілля, глобальні зміни клімату, збільшення частоти екологічних катастроф та постійне зростання техногенного навантаження на природні екосистеми. Відтак, основна проблема полягає у виробленні та ефективному впровадженні державної екологічної політики, яка б забезпечувала сталий розвиток та екологічну безпеку, враховуючи сучасні екологічні виклики. Набуває важливості те, що екологічна політика може бути інтегрована у різні сфери суспільного життя: економіку, соціальну політику, урбаністику, а також у сферу освіти та здоров'я. Зростаюча глобалізація вимагає аналізу глобальних тенденцій та міжнародного досвіду в області екологічної політики та безпеки, для адаптації кращих практик та відповідності міжнародним стандартам.

Враховуючи вплив на екологічну систему в Україні з початком повномасштабного вторгнення на територію нашої держави розробка механізмів мінімізації негативних наслідків набуває особливого статусу. Створення гнучких та ефективних механізмів реагування на екологічні кризи та надзвичайні ситуації вимагає посиленої уваги з боки науковців та практиків. Всі ці питання потребують розробки комплексного підходу, що включатиме законодавче регулювання, науково-дослідну діяльність, освіту та залучення громадськості для формування ефективної та відповідальної екологічної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато з науковців зробили значний внесок у дослідження та розуміння важливості екологічної політики держави у контексті забезпечення екологічної безпеки. Вони допомогли сформуванню сучасне бачення екологічних проблем та шляхів їх вирішення. Напрями екологічної безпеки нашої держави потрапляють у фокус досліджень таких дослідників, як М. Хилько [1] (розкриває проблеми екологічної безпеки як стану захищеності кожної окремої людини, суспільства, держави від надмірної загрозливої екологічної небезпеки), О. Шевченко [2]

(окреслює екологічну безпеку у стратегічному форматі), О. Резнікова [3] (приділяє увагу національній стійкості в умовах мінливого безпекового середовища), О. Турченко та А. Краковська [4] (досліджують еколого-економічний вимір безпеки), І. Гаєвський [5] та О. Колєнов [6] (описують сутність екологічної політики держави, основні концепції та підходи), І. Заблудська, Ю. Чепа [7] (вивчають перспективи екологічної політики в Україні). Проблеми екологічної політики також широко досліджували Т. Галушкіна, Т. Іванова, В. Лук'янихіна та інші науковці.

Метою статті є окреслення напрямів державної екологічної політики з урахуванням безпекової складової.

Виклад основного матеріалу. Якість життя суспільства залежить від оточуючого екологічного середовища, яке науковці досліджують у різних фокусах. Так, М. Хилько під екологічним станом розуміє: «сукупність умов і чинників абіотичної і біотичної природи, що визначають природні процеси в екосистемах і навколишньому середовищі, а також вплив людини на навколишнє середовище» [1, С. 9]. Під екологічною небезпекою розуміється: «загроза погіршення якості природного середовища, ураження людей, популяцій і угруповань живих організмів, що зумовлена наявністю або потенційною можливістю виникнення шкідливих природних і антропогенних чинників». Кількісно екологічну небезпеку оцінюють за допомогою вірогідності завдання тієї чи іншої шкоди об'єктам біосфери. О. Турченко та А. Краковська [4] роблять висновок про те, що навіть у межах моделі несталою розвитку необхідним є досягнення певного рівня стабільності й безпеки, щоб можна було здійснити перехід до сталого розвитку. Відповідно, екологічна безпека – це стан захисту життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від можливих негативних впливів на природне середовище, яке забезпечує сталий розвиток, збереження біорізноманіття та природних ресурсів.

І. Гаєвський [5] підкреслює, що «одним з інструментів впливу держави на сферу природокористування та збереження органічної стабільності природних ресурсів і життєдіяльності людини є екологічна політика». Екологічну політику

визначають як «організаційну та регулятивно-контрольну діяльність суспільства і держави, спрямовану на охорону, невиснажливе використання та відтворення природних ресурсів, оздоровлення довкілля, ефективне поєднання функцій природокористування та охорони природи, забезпечення норм екологічної безпеки».

Однак існують тісні та багатогранні зв'язки між державною політикою в екологічній сфері та безпекою. Так, екологічна безпека є ключовою складовою національної безпеки держави, оскільки вона безпосередньо впливає на здоров'я та добробут населення, а також на стабільність і стійкість природних екосистем. По-перше, екологічне забруднення, таке як забруднення повітря, води та ґрунту, може мати серйозні наслідки для здоров'я людей, включаючи захворювання дихальних шляхів, алергії, онкологічні захворювання тощо. Ефективна державна політика в екологічній сфері спрямована на зниження цих ризиків. По-друге, забруднення та виснаження природних ресурсів можуть мати негативний вплив на економіку, зокрема на сільське господарство, туризм, рибальство та інші галузі. По-третє, екологічна політика впливає на енергетичну безпеку, оскільки вона спрямована на розвиток відновлюваних джерел енергії та зменшення залежності від традиційних, часто імпортованих енергоресурсів, що є важливим для національної безпеки. Безперечно, забезпечення умов для активної участі громадськості у формуванні та реалізації екологічної політики сприяє соціальній стабільності, посилює довіру до влади та підвищує громадську свідомість щодо екологічних питань. Тож, державна політика в екологічній сфері грає ключову роль у забезпеченні екологічної безпеки, впливаючи на різні аспекти життя суспільства та держави, від здоров'я людей до стабільності природних екосистем і економічної безпеки.

Відповідно до Постанови Верховної Ради України [8] та на основі ст. 16 Конституції України обов'язком держави визнано: «Забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави» [9]. На офіційному вебсайті Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України чітко зазначено, що: «Державна екологічна політика – це діяльність державних органів, спрямована на забезпечення конституційного права кожного на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди». Зауважимо, що екологічну політику також можуть мати окремі підприємства чи організації [10]. Пріоритетні напрями екологічної політики України на стратегічному рівні визначені у Законі України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики на період до 2030 року» [11], відповідно до якого також першопричинами екологічних проблем України є:

– підпорядкованість екологічних пріоритетів економічній доцільності; неврахування наслідків для

довкілля у законодавчих та нормативно-правових актах;

– переважання ресурсо- та енергоємних галузей у структурі економіки із здебільшого негативним впливом на довкілля, нерегульованість законодавства при переході до ринкових умов господарювання;

– фізичне та моральне зношення основних фондів у всіх галузях національної економіки;

– неефективна система державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища та регулювання використання природних ресурсів, що включає неузгодженість дій центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, незадовільний стан системи державного моніторингу навколишнього природного середовища;

– низький рівень розуміння в суспільстві пріоритетів збереження довкілля та переваг збалансованого (сталого) розвитку, недосконалість системи екологічної освіти та просвіти;

– незадовільний рівень дотримання природоохоронного законодавства та екологічних прав і обов'язків громадян;

– незадовільний контроль за дотриманням природоохоронного законодавства;

– недостатнє фінансування з державного та місцевих бюджетів природоохоронних заходів, фінансування таких заходів за залишковим принципом.

Важливо те, що до причин, які пов'язані з катастрофічними екологічними наслідками на території України є військові дії. Як відомо, екоцид (отруєння землі небезпечними хімічними речовинами, зменшення біорізноманіття, порушення цілих екосистем) набуває катастрофічних масштабів. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України збирає дані про екологічні загрози, спричинені окупантами РФ, та розробляє план для їхньої подальшої ліквідації, а також активно працює над відновленням екологічних об'єктів після окупації.

О. Резнікова [3] вказує, що, наприклад, в США основними об'єктами можливого впливу ризиків і загроз визнаються як держава і населення загалом, так і критично важливі сфери, зокрема суспільні відносини, економіка, екологія, державне управління. Для оцінювання ризиків та ідентифікації загроз у певній галузі (сфері відповідальності) застосовують певні групи показників, серед яких: індикатори стану галузевої безпеки; імовірність реалізації загрози; масштаб можливих наслідків. Так, сьогодні екологічні ризики від ведення бойових дій на території нашої держави є очевидними. Відповідно до офіційного ресурсу Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України «ЕкоЗагроза» [12] наслідки воєнних дій та вплив на довкілля на кінець 2023 року складають: 1) орієнтований розрахунок збитків, що нарахований екологічною інспекцією відповідно до затверджених методик дорівнює 2183 млрд грн (з них: атмосферне повітря – 1081,9 млрд грн; земельні ресурси – 1011,3 млрд грн;

водні ресурси – 81,7 млрд грн); 2) фактів, що задокументовані працівниками ДЕІ – 1478; фактів завдання шкоди та збитків внаслідок російської збройної агресії – 1832. При цьому 48631 шт знищеної техніки утворили 826715 тонн відходів та 80511 тонн викидів в атмосферу. Зазначимо, що кожен мешканець України має можливість слідкувати з зміною показників та додавати дані у застосунок «ЕкоЗагроза».

Окрім цього, велика увага приділяється розробці ефективних методів очищення та рекультивації забруднених територій. Міністерство співпрацює з національними та міжнародними екологічними організаціями, науковими інститутами та волонтерськими групами для розробки та впровадження інноваційних технологій у сфері екологічного відновлення, що, безперечно, посилює безпекову складову екологічної політики держави у стратегічній перспективі.

Значну роль відіграє також робота із залученням громадськості та освітніх кампаній, спрямованих на підвищення свідомості громадян щодо екологічних проблем та необхідності їх вирішення. Заходи включають інформування про ризики для здоров'я, способи безпечного поводження в забруднених зонах та значення збереження природного середовища для майбутніх поколінь. Нарешті, Міністерство активно працює над залученням фінансової підтримки від міжнародних донорів та інвестиційних програм для реалізації екологічних проєктів. Зазначені заходи сприяють як відновленню екології після військових дій, так і допомагають створенню стійкої, екологічно чистої економіки в Україні навіть у умовах війни.

Однак, актуальність досліджень державної політики в екологічній сфері не вичерпується військовими діями на території України. Необхідно розуміти, що екологічна безпека стає все більш важливою у контексті глобальних екологічних викликів та їх впливу на здоров'я людини, економіку і стабільність суспільства. Сьогодні індустріалізація та неконтрольоване споживання природних ресурсів призводять до серйозного забруднення повітря, води та ґрунтів. Тож, перехід до відновлюваних джерел енергії та зменшення залежності від викопних палив є важливим аспектами екологічної політики.

Водночас зростання екологічно зумовлених захворювань також потребує інтегрованого підходу до екологічного управління та охорони здоров'я в контексті безпеки, що вимагає від науковців додаткової уваги у даному напрямі, оскільки така проблема існує і також потребує вирішення. Зазначене включає в себе не тільки дослідження прямих зв'язків між забрудненням довкілля та здоров'ям людини, але й розробку комплексних стратегій, які об'єднують екологічні, медичні та політичні аспекти. При цьому, значущим є встановлення систем моніторингу та раннього попередження про ризики для здоров'я, спричинені екологічними факторами, а також підвищення обізнаності громадськості щодо здорового способу

життя та впливу екології на здоров'я та безпеку життя.

Окрім зазначеного, залучення широкого кола стейкхолдерів, включаючи урядові установи, наукову спільноту, бізнес-сектор та громадянське суспільство, є критично важливим для розробки ефективних заходів щодо захисту здоров'я населення від негативного впливу забруднених екосистем. Політики та програми в сфері охорони здоров'я та екології повинні бути зорієнтовані на широкий перелік безпекових факторів: зменшення впливу шкідливих екологічних факторів, покращення якості повітря, води, забезпечення безпечних і здорових умов проживання.

О. Шевченко [2] розглядаючи проблематику забезпечення екологічної безпеки вказує на процеси суспільних трансформацій, що підвищують пріоритетність збереження довкілля, а отже, потребують від України вжиття відповідних термінових заходів. Разом з тим, зростаюча громадська свідомість щодо екологічних проблем стимулює попит на більш стійкі та екологічно відповідальні політики, що в свою чергу призводить до зміцнення законодавчих рамок, забезпечення впровадження інноваційних екологічних рішень та підвищення відповідальності компаній перед суспільством. Це також відкриває нові можливості для розвитку зелених технологій, підтримки відновлюваних джерел енергії та сприяння стійкому способу життя. У такому контексті, уряди та приватний сектор починають відігравати ключову роль у даних процесах, що включає в себе ресурсозберігаючі та енергоефективні практики. Враховуючи глобальні екологічні виклики, дана тенденція стає все більш актуальною та важливою для забезпечення майбутнього нашої держави.

Безпекові складові державної екологічної політики включають ряд критично важливих аспектів, спрямованих на забезпечення стійкості екосистем, здоров'я населення та захист природних ресурсів. Тож, можемо запропонувати напрями, що сприятимуть підвищенню ефективності державної політики в екологічній сфері в Україні з урахуванням описаних безпекових складових (Таблиця 1).

Представлений перелік напрямів, що формують основу ефективної екологічної політики держави і відповідає на погляд В. Бульби і В. Бірюкова концептуальним засадам державного регулювання формування та збереження екологічно безпечного середовища в Україні не є вичерпним [13]. Він здатен не тільки сприяти підвищенню ефективності державної політики в екологічній сфері, але й допоможе усунути негативні екологічні наслідки воєнних дій та забезпечити сталий розвиток в майбутньому. Зазначимо, що імплементація цих заходів вимагає комплексного підходу та співпраці між урядом, місцевими громадами, сферою охорони здоров'я та громадськими організаціями.

Безперечно, реалізація всіх наведених напрямів, що спрямовані на забезпечення безпеки та стійкості

природного середовища в нашій державі, в умовах війни не можлива, однак варто формувати певний дороговказ за кожним з них на стратегічну перспективу. Тож, кожен напрям потребує

постійного інформаційного оновлення та актуальних досліджень для забезпечення швидкої реакції на екологічні виклики у післявоєнний період.

Таблиця 1. Напрями підвищення ефективності державної політики в екологічній сфері та їх характеристика

Напрямок	Характеристика
Створення дієвої системи моніторингу/оцінки екологічних ризиків	розробка та впровадження комплексної системи моніторингу довкілля для виявлення та оцінки екологічних ризиків в умовах змін, особливо в зонах воєнних дій з урахуванням досвіду розвинутих країн світу
Розробка адаптивних екологічних стратегій на основі отриманого досвіду	формування коротко- та довгострокових стратегій, які здатні адаптуватися до змінних умов та швидко реагувати на поточні екологічні виклики
Інтеграція екологічних політик у різні галузі життєдіяльності суспільства	включення екологічних аспектів у стратегічне планування різних секторів, таких як економіка, урбаністика, аграрний сектор, для створення балансу між економічним розвитком та захистом довкілля
Розширення міжнародного співробітництва та залучення всіх стейкхолдерів	налагодження та поглиблення співпраці з міжнародними організаціями та країнами для обміну досвідом, залучення експертизи та впровадження кращих практик у сфері екології
Підвищення екологічної обізнаності та участі громадськості	розвиток освітніх програм та кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності громадян про важливість екологічних питань та спонукання до активної участі в екологічних ініціативах
Використання сучасних технологій для захисту довкілля	інтеграція новітніх технологій і наукових розробок у сфері екології для ефективного управління природними ресурсами, мінімізації забруднення та відновлення пошкоджених екосистем
Постійний розвиток зеленої інфраструктури	створення зелених зон, парків та зон відпочинку для забезпечення якісних умов життя
Розробка та реалізація політики відновлення та очищення екосистем	сприяння залученню інвестицій в технології та проекти з очищення та відновлення забруднених територій; розробка та реалізація стратегій для запобігання і реагування на екологічні катастрофи та надзвичайні ситуації
Покращення умов здорового харчування всіх прошарків населення	сприяння місцевому органічному сільському господарству та підтримка ринків свіжих продуктів
Забезпечення доступу до якісної медичної допомоги та підтримка досліджень та розвитку в галузі охорони здоров'я	підвищення доступності та якості медичних послуг, особливо в районах з високим рівнем екологічного забруднення. фінансування досліджень, що спрямовані на вивчення впливу забруднених екосистем на здоров'я та розробку нових методів лікування та профілактики.
Зміна законодавчої та нормативної база відповідно до реалій	розробка і удосконалення законодавства, що регулює діяльність, пов'язану з використанням природних ресурсів, охороною довкілля та забезпеченням екологічної безпеки

Джерело: запропоновано авторкою

Висновки. Враховуючи широкий перелік викликів сьогодення щодо екологічної безпеки держави, суспільства та людини, забезпечення такої безпеки стає невіддільною частиною життєдіяльності, вимагаючи системного підходу та активної взаємодії всіх секторів суспільства. Тож, громадянське суспільство має виступати головним драйвером у процесі формування державної екологічної політики в умовах сьогодення. Без чіткого розуміння суспільством широкого переліку проблематики екологічної сфери неможливо досягти прогресивних змін. Однак, розуміючи те, що в Україні ведуться активні бойові дії і відсутні

можливості формування повноцінної реакції на екологічні дії, важливо сформулювати гнучку екологічну політику на різних рівнях публічного управління, яка здатна максимально ефективно адаптуватися до змінних умов та забезпечити швидке реагування на екологічні кризи. Зазначене передбачає розробку та впровадження коротко- та довгострокових стратегій, які забезпечують не тільки негайне реагування на екологічні наслідки воєнних дій, але й створення стійкої основи для відновлення та захисту екології в мирний період. У цьому контексті, особливу увагу слід приділяти інтеграції екологічної політики у різні галузі, включаючи

економіку, урбаністику, аграрний сектор, що дозволить враховувати екологічні аспекти у всіх ключових сферах розвитку країни.

Також важливим аспектом є активізація міжнародного співробітництва та залучення експертизи та досвіду з інших країн, що дозволить Україні не тільки вирішувати власні екологічні проблеми, але й вносити вклад у глобальні екологічні ініціативи. Тож, захист навколишнього середовища та забезпечення екологічної безпеки вимагають усвідомленої та відповідальної позиції кожного члена суспільства, а також ефективного використання сучасних технологій і наукових розробок для мінімізації негативного впливу на довкілля та здоров'я людей.

Список літератури

- Хилько М.І. (2017). *Екологічна безпека України* : навчальний посібник. К. 267 с.
- Шевченко О.А. (2021). Екологічна та продовольча безпека як складові забезпечення економічної безпеки України у стратегічному форматі. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. С. 110-117. Retrieved from <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/03/20.pdf>
- Резнікова О.О. (2022). *Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища* : монографія. К. : НІСД. 532 с.
- Modern researches: progress of the legislation of Ukraine and experience of the European Union : Collective monograph. Riga : Izdevniecība "Baltija Publishing", 2020. 1162 p. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-43-3/2.24>
- Гасвський І.В. (2019). Екологічна політика держави: сутність, основні концепції та підходи. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. Том 30 (69). № 4. С. 42-46. DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6468/2019.4/08>
- Коленов О. (2016). Сутність екологічної політики в контексті державного управління. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*. С. 136-141. Retrieved from https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol4/20_2016.pdf
- Заблудська І.В., Чепу Ю.В. *Проблеми та перспективи екологічної політики в Україні*. Retrieved from <http://surl.li/pflel>
- Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. Постанова Верховної Ради України від 05.03.1998 № 188/98-ВР
- Верховна Рада України; Конституція України, Конституція від 28.06.1996 № 254к/96-ВР
- Національна екологічна політика. Офіційний вебсайт Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів. Retrieved from <https://mepr.gov.ua/diyalnist/natsionalna-ekologichna-polityka/>
- Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року Закон України від 28.02.2019 № 2697-VIII
- Офіційний ресурс Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів «ЕкоЗагроза». Retrieved from <https://ecozagroza.gov.ua/>
- Бульба В.Г. Бірюков В.В. (2021). Концептуальні засади державного регулювання формування та збереження екологічно безпечного середовища в Україні. *RS Global Sp. z O.O., Poland, International Journal of Innovative Technologies in Economy*, 2 (34). Retrieved from <https://rsglobal.pl/index.php/ijite/article/view/2014/1782>

References (transliterated)

- Khylyk M.I. (2017) .*Ekolohichna bezpeka Ukrainy: Navchalnyi posibnyk*. K. 267 ark.
- Shevchenko O.A. (2021). *Ekolohichna ta prodovolcha bezpeka yak skladovi zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy u strateichnomu formati*. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. S. 110-117. Retrieved from <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/03/20.pdf>
- Reznikova O.O. (2022). *Natsionalna stiikist v umovakh minlyvoho bezpekovooho seredovyscha* : monohrafiia. K. : NISD. 532 s.
- Modern researches: progress of the legislation of Ukraine and experience of the European Union : Collective monograph. Riga : Izdevniecība "Baltija Publishing", 2020. 1162 p. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-43-3/2.24>
- Haievskiy I.V. (2019). *Ekolohichna polityka derzhavy: sutnist, osnovni kontseptsii ta pidkhody*. Tom 30 (69). № 4. S. 42-46. DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6468/2019.4/08>
- Kolienov O. (2016). *Sutnist ekolohichnoi polityky v konteksti derzhavnoho upravlinnia*. S. 136-141. Retrieved from https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol4/20_2016.pdf
- Zabludska I.V., Chepa Yu.V. *Problemy ta perspektyvy ekolohichnoi polityky v Ukraini*. Retrieved from <http://surl.li/pflel>
- Pro Osnovni napriamy derzhavnoi polityky Ukrainy u haluzi okhorony dovkillia, vykorystannia pryrodnykh resursiv ta zabezpechennia ekolohichnoi bezpeky. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 05.03.1998 № 188/98-VR
- Verkhovna Rada Ukrainy; Konstytutsiia Ukrainy, Konstytutsiia vid 28.06.1996 № 254k/96-VR
- Natsionalna ekolohichna polityka. Ofitsiyni vebсайт Ministerstva zakhystu dovkillia ta pryrodnykh resursiv. Retrieved from <https://mepr.gov.ua/diyalnist/natsionalna-ekologichna-polityka/>
- Pro Osnovni zasady (stratehiu) derzhavnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy na period do 2030 roku Zakon Ukrainy vid 28.02.2019 № 2697-VIII
- Ofitsiyni resurs Ministerstva zakhystu dovkillia ta pryrodnykh resursiv «EkoZahroza». Retrieved from <https://ecozagroza.gov.ua/>
- Bulba V.H. Biriukov V.V. (2021). *Kontseptualni zasady derzhavnoho rehuliuвання formuvannya ta zberezhenia ekolohichno bezpechnoho seredovyscha v Ukraini*. RS Global Sp. z O.O., Poland, International Journal of Innovative Technologies in Economy 2 (34). Retrieved from <https://rsglobal.pl/index.php/ijite/article/view/2014/1782>

Надійшла (received) 28.10.2023

Відомості про авторів / About the Authors

Михайловська Олена Василівна (Mykhailovska Olena) – Національний університет «Чернігівська політехніка», доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри менеджменту та адміністрування, м. Чернігів, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7682-2292>